

1 OCTOBER 1934.

AFLEVERING 6.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

J. HEIMANS. AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2c OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

NATUURMONUMENT TEXEL.

De Directie van het Staatsboschbeheer, die op zoo voortreffelijke wijze de zaak der natuurbescherming behartigt, heeft krachtens ministerieel besluit de afzonderlijke kleine natuurmonumenten in den zuidwesthoek van het eiland vereenigd en uitgebreid tot één groot natuurmonument, dat al de nog onontgonnen duinen bevat tot paal 18, dat is twee kilometer bezuiden de badplaats Koog. Alleen de terreinen van het vliegveld en enkele perceelen cultuurgrond, voornamelijk die in het Pompevlak en Groote Vlak, vallen er buiten. Maar alles benoorden het Noordvlak is nu zuiver natuurmonument. De afwateringssloot door Bleekersvallei, Biesbosch en Binnenvlak zal vervallen of wordt plaatselijk gedicht en wanneer we dan weer eens behoorlijke winterregens krijgen, dan is er kans, dat in den loop der jaren een groot deel van de vroegere glorie wordt hersteld. Heelemaal zooals in Holkema's dagen, of zooals ik het nog in 1890 heb gekend, wordt het nooit meer. Maar wij mogen tevreden zijn.

Het is een uitgestrekt gebied van ruime valleien, van fraaie duinreeksen en van prachtige afzonderlijke duin-individu's. Sommige daarvan wandelen nog een beetje

voort, maar de meeste zijn tot rust gekomen onder een dicht plantenkleed, dat al naar de ligging der hellingen velerlei samenstelling vertoont en hier en daar zelfs weelderig is ontwikkeld. De vallei van de Geul met het uitgestrekte duinmeer mag nog vrijwel beschouwd worden als oorspronkelijke bodem, is trouwens ook nog geen halve eeuw oud. Nog jongere duinen vormen zich zuidwaarts en heel in de verte wandelt Onrust zijn verderf te gemoet.

West van de Meeuwenkolonie (die ligt zoowat in het midden van het natuurmonument) aanschouwen we een indrukwekkend tooneel van verstuiwing en vernieling, zeer wonderlijk omgeven zoowel landwaarts als zeewaarts door prachtig en dicht begroeid duin. Voorts liggen door het heele gebied tal van duinen, groote en kleine, die om zoo te zeggen, kalmpjes aan reglementair verstuiven volgens het recept van

Fig. 1. De met helm begroeide overstrand van het hoge duin aan het Alesia-pad. Uitzicht op de ruime Bleekersvallei.

Dr. Van Dieren, zoo keurigjes, dat het jammer zou zijn om ze te storen. Ze stuiven van Zuidwest naar Noordoost en vele van die noordoosthellingen hebben een zoo krachtigen plantengroei, dat ze het stuifzand vasthouden en zoo worden die duinen al hooger en hooger. Een mooi voorbeeld daarvan vindt ge aan het eind van het Alesiapad, vlak voor den zeeloper aan uw rechterhand. Ik hoop daar later meer van te vertellen.

Zoover ik weet, heeft dat duin nog geen naam. De meeste duinen evenwel zijn al lang geleden door de bewoners gedoopt en dat is heel prettig, want nu kunnen we elkaar vertellen, wat we zien en beleven op de Doodkist, de Schet van Biem, het Kampeerduin (nieuwe naam) de Vleisdief, Jan Klaassen's Nol, etc. Ook het hoogste duin van Texel, het Loodsmansduin, ligt in het

natuurmonument en omdat de Texelaars en hun gasten zoo dom waren, om het plat te gaan lopen, heeft het Staatsboschbeheer daar voor een poosje een omheining met „verboden toegang” geplaatst. De Texelsche duinen kunnen heel veel verdragen, maar ze kunnen er niet tegen, dat honderden bij honderden eenzelfde pad, eenzelfde top betreden. Niet alleen op Texel, maar overal in het duin zal men er toe moeten komen, om een wisselsysteem in te voeren, telkens voor enkele jaren een stuk duin „buiten gebruik” te stellen.

Jan Klaassen's Nol krijgt een harlekijnpakje. De grens van de bebossing gaat juist langs zijn kam en als je nu op den top zit, en naar het Noorden kijkt, dan heb je rechts een helling met eikjes en naaldhout en links de natuurmonumentale helling. Onderwijl vliegen de zilvermeeuwen krijschend om je heen, want die staan graag op dien top.

Alles is grootsch in dit natuurmonument en in de eerste plaats wel de zilvermeeuwenkolonie. Het aantal nesten liep in 1934 al aardig naar de tweeduizend en er zijn in Mei en Juni ook wel veel meer dan tweeduizend mensen naar die nesten en vogels

foto A. Burdet.

Fig. 2. *Het duinlandschap van de Meeuwenkolonie. Weelderige groei van helm en duinroos.*

wezen bijkome. Weelderige groei van helm en duinroos.

Fig. 3. Een typisch wandelduin in het Natuurmonument Texel.

foto A. Burdet.

en plooien bekleedend, soms zoo dicht, dat geen enkele plant er tusschen kan. Elders groeit hij gelijk op met de heide of heel onpartijdig ook bij de duindoorns. En in de duinen West en Noord van de Bleekersvallei groeien allemaal duinroosjes met roode bloemen. Heel uit de verte zie je al de roode hellingen.

In de duinen bij paal 16 vond ik ruim veertig jaar geleden *Malaxis paludosa*, maar die is er nu niet meer. Wel is het er nog vochtig genoeg voor de waternavel. Addertong groeit hier in groote hoeveelheid. Maar die beperkt zich op Texel niet tot de duinen, heeft zich o.a. gevestigd op de zilte slibbanken in den polder het Noorden, tegenover den molen. Maanvaren komt ook door het heele duin voor en wel bijzonder mooi en krachtig in de vallei van de Geul.

Galigaan staat overal langs de afwateringssloot en ook nog op menige lage plaats in Biesbosch, Binnenveld en elders. Alweer met wat jaren van overvloedige sneeuw en winterregens zullen we weer mooie galigaanvelden krijgen.

Fabelachtig mooi is de groei en bloei van Kamperfoelie in de open vlakken van de Texelsche duinen. De zomergasten rooven er van langs het wielerp pad, maar hebben nog geen schade van belang kunnen aanrichten. We moeten er een oogje op houden en zoo noodig „halt” zeggen, eer het te laat is. Ik kan mij niet herinneren, dat veertig jaar geleden de kamperfoelie in de duinen in dezen merkwaardigen vorm zoo algemeen voorkwam. Wel heb ik een aanteekening van twintig jaar geleden van een paar reusachtige complexen van prachtig rood bloeiende kamperfoelie aan de binnenzijde van het duin ter hoogte van paal 17.

Merkwaardig blijft nog altijd het voorkomen van de jeneverbes op Texel. Verspreid staan er enkele in Biesbosch en Binnenvak, maar verder zuidwaarts komen we op ware jeneverboschen in plooien van het duin. De Texelaars noemen ze „Fakkel” (= wakel, wacholder, machandel) en gebruikten ze vroeger een beetje te veel voor de versiering hunner huizen bij feestelijke gebeurtenissen. Bij gelegenheid van het regeeringsjubileum van koning Willem III in 1889 hebben ze uit pure vaderlandsliefde haast al hun fakkel opgebruikt, zoodat de vrees bestond, dat *Juniperus* uit de lijst der Texelsche planten zou moeten verdwijnen. Maar gelukkig is hij er weer bovenop gekomen en ik vond later zelfs ook al struiken ervan in het natuurmonument Muy en Slufter.

Het vermoeden ligt voor de hand, dat de jeneverbes op Texel is gebracht door de treklijsters uit het Drentsch District. We zouden op Texel dan ook wel de verschillende boschbessoorten mogen verwachten, evengoed als die op Terschelling en Vlieland zijn gekomen. Het zou mij in het geheel niet verwonderen, wanneer ze er te eeniger tijd ook werkelijk verschenen.

Berberis wordt door Holkema niet vermeld en twintig jaar na Holkema kon ik ook geen Berberis in de duinen vinden. Ik heb destijds de valleien bij paal 17 en 16 wel goed bekeken en durf dus wel zeggen, dat daar toen geen Berberis stond. Maar nu in 1934 vond ik er een flinke vrucht dragende struik, en ook een in de vallei van de Geul en die is dan stellig en zeker een aankomeling van deze eeuw. De flora van de Texelsche duinen wordt dus nog steeds verrijkt. Wie weet, hoe rijk zij nu al zijn zou,

indien het vee en de konijnen niet alle malsche kiemplantjes steeds hadden weggevreten.

Wij hebben aan Holkema's boek een zeer te waardeeren grondslag voor het bestudeeren van de ontwikkeling van de flora der Noordzee-eilanden, maar wij moeten nu niet dadelijk aannemen, dat de planten, die Holkema niet vermeldt, toen daar ook niet voorkwamen. Hij heeft niet *alles* kunnen zien.

Nu wij eenmaal op Texel die prachtige en groote natuurmonumenten bezitten en we dus zeker zijn van verdere ongestoorde ontwikkeling, verdient het wel aanbeveling, om nu zoo spoedig mogelijk den inventaris ervan op te maken. Wij hebben een prachtig voorbeeld aan het werk van de Meyendel-commissie. Een aardig werkje voor onze phyto-sociologen. Maar er is haast bij; een aantal fraaie ontwikkelingsfasen van de Geul zijn ons al door de vingers geglipt.

Hierboven zei ik reeds, dat we Holkema's Texel wel nooit meer zullen zien. De draineringen van de Staatsbosschen en andere ontginningen hebben het duinlichaam als het ware versmald en aan het grondwater-vlak een heel anderen stand gegeven. De ontginning van het Natte Vlak en van de Oude Kooi laten vooral hun invloed gelden en de Directie van het Staatsboschbeheer zou zeker in het belang van het natuurmonument handelen, wanneer zij den waterstand in die valleien niet onnoodig te laag maakte, vooral nu de bebossingen daar vooral op loofhout worden gericht. Dit is nu niet de geschiedenis van den vinger en de hand, maar een heel bescheiden en hoogstwaarschijnlijk ook wel overbodige opmerking.

De Vuurtorenduinen, heel in het Noorden van Texel komen voorloopig voor bebossing niet in aanmerking, liggen vast genoeg. In de praktijk zijn dus alle duinen van Texel natuurmonument behalve twee kilometers benoorden en twee bezuiden de badplaats Koog. In die strook van vier kilometer lengte heeft het Staatsboschbeheer ook nog alles te zeggen en wij hopen, dat het daar ook al zijn invloed moge aanwenden, om de badplaats te behoeden tegen den vloek der afschuwelijkheid, die daar altijd dreigt.

JAC. P. THIJSSE.

Fig. 4. De rug van Jan Klaassen's Nol; rechts de bebossing, links het natuurmonument.